

A NYÍLT TÁRSADALOM
ALAPÍTVÁNYOK MAGYARORSZÁGON

**EPIZÓDOK A NYÍLT
TÁRSADALOM
ALAPÍTVÁNYOK
HÁLÓZATÁNAK TÖBB
MINT 30 ÉVES
MAGYARORSZÁGI
TEVÉKENYSÉGÉBŐL**

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

A Nyílt Társadalom Alapítványok ma a világ minden részén több száz olyan csoportot támogat anyagilag, amelyek osztoznak velünk abban a világképben, amelyben mindenkit egyenlő esélyek és egyenlő védelem illet meg, és amelyben mindenkinek beleszólása van abba, hogy hogyan irányítják az életét. Ez a ma már száznál is több országra kiterjedő munka 1984-ben kezdődött Magyarországon, amikor Soros György, a nagy sikereket elért budapesti születésű befektető megalapította első jótékonyági alapítványát az akkor még kommunista országban. A Soros Alapítvány néven indult szervezet fejlődése az évek során mindig is reagált a Magyarországon kibontakozó eseményekre, és hozzájárult ahhoz, hogy kialakulhassanak a Nyílt Társadalom Alapítványok jelenlegi prioritásai.

HOGYAN INDULT A NYÍLT TÁRSADALOM ALAPÍTVÁNYOK MAGYARORSZÁGON?

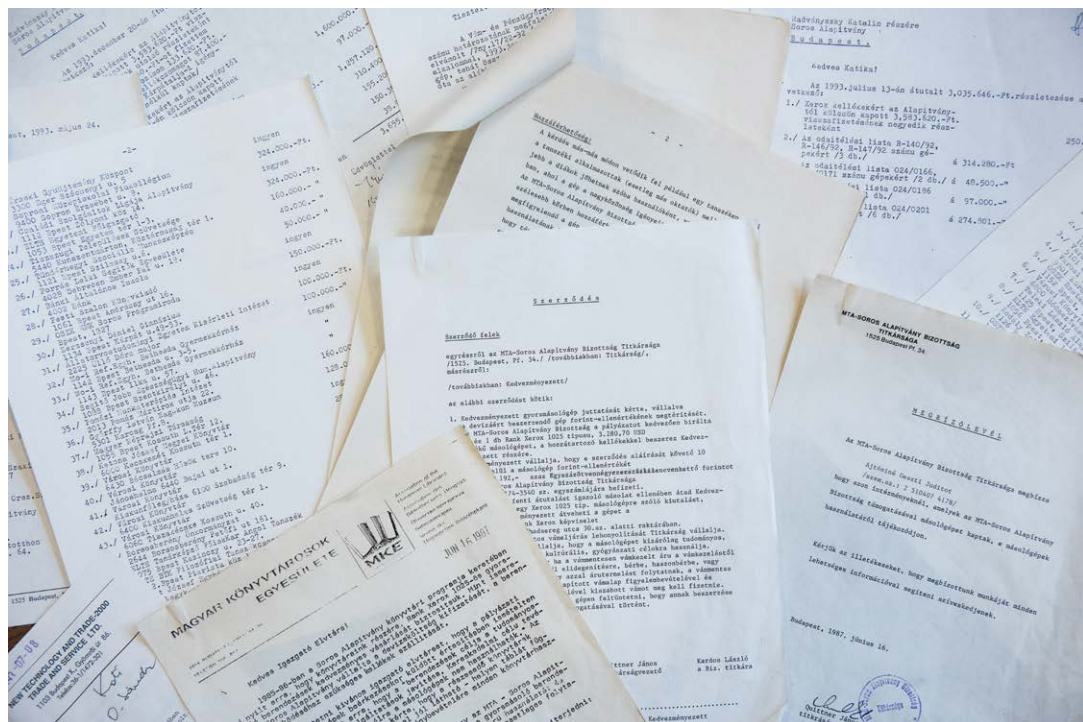
1984-ben Magyarországon egypártrendszer volt a kommunista párt irányításával, amely ugyanakkor már a szabad piacgazdasággal kapcsolatos reformokkal kacérkodott. Sorosnak meggyőződése volt, hogy a kommunista rendszer kudarcra van ítélve, és azt a célt tűzte ki, hogy segíti Magyarország fölkészülését a demokratikus átmenetre. Az alapítvány 2007-ig Soros Alapítvány néven volt ismert, és a kezdetekben az volt a célja, hogy felkutasson és anyagilag támogasson olyan reform gondolkodású szervezeteket, amelyek részvételi módon szerveződtek a közvetlen pártellenőrzést kikerülve, mint például az egyetemi hallgatók önkormányzati fórumai.

Soros György a magyarországi alapítvány alapító dokumentumait írja alá, 1984

MIK VOLTAK AZ ALAPÍTVÁNY LEGKORÁBBI TEVÉKENYSÉGEI MAGYARORSZÁGON?

Az 1980-as években, még az internet megjelenése előtt, Magyarország kommunista hatóságai szigorúan ellenőrizték a fénymásoló gépeket, ezzel is felügyeletük alatt tartva az információáramlást. Ezért az alapítvány egyik fő feladata ebben az időszakban a fénymásoló gépek terjesztése volt – egyetemeknek, könyvtáraknak és civil szervezeteknek –, ezzel törve meg a párt monopóliumát a nyomtatott információ fölött.

A fénymásoló program dokumentumai, 1987

1989-re világhosszá vált, hogy a demokráciába vezető átmenet elkerülhetetlen. Amikor a régi rendszer összeomlott, a Soros Alapítvány létrehozott egy egymillió dolláros alapot az új demokratikus szervezetek támogatására. Ebben nem tartoztak bele a politikai pártok, jóllehet egyes támogatott szervezetek később politikai párttá alakultak, amikor végre szabad választásokat tartottak. Ezek közül különösen is figyelemre méltó az 1988-ban alapított hallgatói reformcsoport, a Fiatal Demokraták Szövetsége, a Fidesz, amely hamarosan egy akkor még centrista párttá alakult.

Orbán Viktor, Magyarország jelenlegi miniszterelnöke egyike volt a számos Soros- ösztöndíjasnak, akik külföldi tanulmányokra kaptak támogatást ebben az időszakban; ő az Oxfordi Egyetemen folytatott tanulmányokat 1989-ben. Az

ösztöndíjak célja az volt, hogy lehetőséget teremtsenek Magyarországra újonnan formálódó politikai osztályának arra, hogy megismerkedhessenek a többpárti demokrácia működésével.

HOGYAN REAGÁLT AZ ALAPÍTVÁNY A KOMMUNIZMUS BUKÁSÁRA 1989-BEN?

A berlini fal 1989 novemberében leomlott, és ezzel a kommunista rendszer is összeomlott. Ezt követően az Alapítvány jelentős mértékben szélesítette tevékenységi körét, két alapvető célkitűzést tartva szem előtt. Egyrészt továbbra is támogatta Magyarországon kialakulóban lévő független csoportjait, amelyek fontos részei a modern demokratikus államnak. Másrészt arra is törekedett, hogy fenntartható életvitelt folytathassanak azok az egyszerű magyar emberek, akik a kommunizmus bukása után súlyos gazdasági és társadalmi problémákkal szembesültek.

Soros, aki maga is végigszenvedte a háborús idők inséges éveit, nagyon jól tudta, hogy az átmeneti időszak nagyon nehéz. Ezért 1991-ben az alapítványa segített kidolgozni és megvalósítani egy nagyon sikeres új iskolatej-programot, amelynek keretében Budapest minden iskolájának tanulói naponta egy pohár tejet és péksüteményt kaptak reggelire.

Az iskolatej programban résztvevő gyermekek, 1991

Ugyancsak az átmenet nehézségeire adott válaszként az Alapítvány támogatást nyújtott lap- és könyvkiadók számára, amelyek közül sokakat megfosztottak az állami támogatástól, és hasonlóképpen lépett fel számos múzeum és könyvtár gyűjteményének megmentése érdekében országszerte.

MIT TETT AZ ALAPÍTVÁNY A KRITIKUS GONDOLKODÁS ELŐSEGÍTÉSE ÉRDEKÉBEN A FÜGGETLENNÉ VÁLT MAGYARORSZÁGON?

1991-ben Soros folytatta erőfeszítéseit Magyarország és a régió intellektuális életének felpezsdítése érdekében. Ehhez saját forrásait használva megalapította a Közép-Európai Egyetemet (CEU) Budapesten. Az egyetem célja egy olyan szabad intellektuális központ létrehozása volt, amely le tudja rázni a több évtizedes totalitárius elnyomás okozta butítás hatásait. A CEU eddig több mint 130 ország több mint 13.000 diákjának adott otthont, és élénk nemzetközi szint vitt Budapest kulturális életébe.

Ahogy Magyarország nemzeti oktatási rendszere is reagált a végbemenő politikai változásokra, úgy az alapítvány is támogatott egy óvodákra, középiskolákra és egyetemekre kiterjedő modernizációs programot. Néhány éven belül az alapítvány oktatási kiadásai a teljes állami oktatási költségvetés összegével vetekedtek.

A minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása mindenki számára továbbra is központi szerepet játszik a Nyílt Társadalom Alapítványok munkájában.

MIÉRT TÁMOGATTA AZ ALAPÍTVÁNY A MAGYARORSZÁGI EGÉSZSÉGÜGYI REFORMOT?

Magyarországon az 1990-es években elharapózott a fertőző tuberkulózis, amelynek előfordulása akkoriban három-négyszerese volt a mainak, és a legmagasabb számban a szegényebb rétegek körében fordult elő. A hajléktalanok körében az átlagos előfordulás tízszerese volt mérhető. A TBC elleni harc érdekében a Nyílt Társadalom Alapítványok a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, kórházakkal és tüdőgondozó intézetekkel összefogva nagyszabású szűrési programot indított. Egy mobil TBC-szűrő busz szakemberrel járta az országot, miközben az egészségügyi szakemberek mellett szociális munkások is részt vettek a kezelési folyamatban. A magyar Egészségügyi Minisztérium is támogatni kezdte a programot, majd 1999-ben az Egészségbiztosítási Alap vette át a programot.

Ugyanakkor a Nyílt Társadalom Alapítványok szélesebb körű erőfeszítéseket is tett az egészségügyi rendszer fejlesztéséért. Az első nagyszabású program keretében berendezéseket adományozott, képzési programokat indított és javította a gazdaságilag hátrányos helyzetűek ellátásának színvonalát. Mai áron számolva a Nyílt Társadalom Alapítványok csaknem 17 milliárd forintot költött az orvosok külföldi képzésére, új berendezésekre és az egészségügy modernizációjára. Állami kórházak olyan gyógyszerekhez és sebészeti berendezésekhez jutottak, amelyek nem álltak korábban rendelkezésükre. Az Alapítvány elindított egy nagyszabású ultrahang-beszerzési programot akkor, amikor ezek a gépek még nem voltak kórházakban, a kezelő személyzet számára pedig diagnosztika képzéseket szervezett. A Nyílt Társadalom Alapítványok kezdeményezte a pácienseknek szóló információs prospektusok gyártását is, amelyeket ma már rutinszerűen tesznek elérhetővé.

Az Alapítvány ezen kívül támogatta a hospice mozgalmat is, amely az életük utolsó fázisában lévő betegeknek nyújt segítséget. Ma már az ország legnagyobb részében elérhető a házi betegápolás is, és mintegy hetven szervezet nyújt hospice-központú életvégi gondoskodást rákban szenvedő betegek számára.

Mindezek mellett, és tekintettel arra, hogy a mindenki számára hozzáférhető egészségügyi és oktatási ellátás kiemelt szerepet játszik a tevékenységeiben, a Nyílt Társadalom Alapítványok kiemelt támogatója a magyarországi cigányságnak is. Az oktatásnak ebben is központi a szerepe, és az Alapítvány ösztöndíjakkal segíti több ezer fiatal tanulmányait, miközben másféle tevékenységei a romák életkörülményeit és foglalkoztatási kilátásait hivatottak javítani.

MIVEL FOGLALKOZIK A NYÍLT TÁRSADALOM ALAPÍTVÁNYOK MA MAGYARORSZÁGON?

Magyarország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, 2007-ben az alapítvány megszűnését követően, az 1993-ban alakult Budapesti Nyílt Társadalom Intézet Alapítvány, mely tagja a Nyílt Társadalom Alapítványok hálózatának, folytatta a magyarországi szervezetek támogatását.

Magyarország továbbra is nagyon fontos Soros György és a Nyílt Társadalom Alapítványok számára. Amikor a 2007-2008-as pénzügyi világválság Magyarország gazdaságát is súlyosan érintette, egy különleges Szükség Alap jött létre azzal a céllal, hogy a legrászorultabbakon segítsen. A Nyílt Társadalom Alapítványok 1 millió dolláros azonnali segélyt tett elérhetővé a 2010-es ajkai vörö-

Helyreállítási munkák a vörösiszap katasztrófa után, 2010

siszap-katasztrófát követően, amelyben egy alumíniumüzem zagyártározójának a gátja átszakadt, aminek következtében mérgező iszap zúdult a térségre tíz ember halálát okozva, és a természetes vizeket, többek között a Dunát is szennyezve.

A Nyílt Társadalom Alapítványok továbbra is segít különböző magyarországi csoportokat, évente mintegy 1 millió dollár támogatást nyújtva több mint 30 magyar civil szervezetnek, amelyek olyan ügyekkel foglalkoznak, mint a független újságírás, a korrupció vagy a diszkrimináció elleni küzdelem.

A munka egy másik pillére a közösségszervezés. A Civil Kollégium Alapítvánnyal együttműködve a Nyílt Társadalom Alapítványok 15 magyarországi civil szervezetet támogat abban, hogy helyi kérdéseket helyi szinten oldhassanak meg, és hogy mozgósítsák az embereket a közösségek fejlesztése érdekében. Egy másik ugyancsak jelenlegi projekt a Tilos Kulturális Alapítványt támogatja, amely Magyarország legrégebbi közösségi rádióját, a Tilos Rádiót működteti.

Ez a munka azokat az emberi értékeket jeleníti meg, amelyek a Nyílt Társadalom Alapítványok tevékenységeit folyamatosan formálták a több mint három évtizeddel ezelőtti budapesti kezdetek óta. Ugyanezek az értékek vezérelnek minket a jövő kihívásaiban is.